

HRVATSKA RIEČ

*redispitna cijena: na godinu K. 12 — Za pô godine K. 6 — Za Šibenik ia godinu donošenjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sredom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglas, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para petiti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Program stranke prava i evolucija.

Od kada stranka prava postoji njezin je program, da hrvatski narod po svojem državnom razvitu ima pravo da žive svojim životom kao osoba svoje volje i svojeg razuma. On ima pravo na svoju cijelokupnost, na svoju slobodu i na svoj državni život.

Još prije sabora god. 1861., — a da ne spominjemo stariju dobu — razvijen je program stranke prava u predstavkom županije riečke. Kašnje je učinjeno to u raznim saborskim putem adresu i gorova.

U svim tim spisima stranka prava je strogo legitimizirala stranku, koja zahtijeva da se Hrvatskoj povrate ona prava, koja je ona imala, kad je prava svoje krune prenijela na kralja iz kuće Habsburga.

Stranka prava u nijednom od tih spisa nije dirala u prava krune, nego je uvek zahtijevala da Hrvatska ne bude robkinja ni Ugarske ni austrijskih zemalja, te da i ona istim pravom kao i Ugarska, istim pravom kao i naslednjem zemlje ričava svoje posle sa krunom.

Narod hrvatski sve to mora izvoštiti, jer na sve to ima pravo po prirodi i po povijesti.

Evo ovo je program stranke prava, ovo je njezin cilj. Sve drugo su samo sredstva za postignuće toga cilja. Za to je razumljivo da je stranka prava svoja sredstva mijenjala prema okolovisinstanom. Razumljivo je da je računala na razne prilike i prema njima da je udešavala svoju radnju. Drugačije nije moguće.

Ali, ako itko, to je stranka prava računala na svoje sile, na narodne sile, ako itko to je ona upravila u narod pouzdanju, da on nije ni tako nevoljan, ni toliko slab, da ne bi mogao svoja prava izvoštiti. Ako itko, to je ona pozvala narod na okup i nastojala slijubiti seljana sa ostalim stalšima, jer da su sami svaki o sebi slabci i slabljeni da su svemogući.

Najjače oružje stranke prava protiv svim njezinim protivnicima, koji su izticali slabost našeg naroda, bijaša baš to što im se rugala, da propovedaju o nemoci naroda, a nisu ni pokušali da snagu naroda omjeru.

Pa za to od kad postoji stranka prava je uvek radila u narodu, uvek nastojala osvojiti ga tako da radi sam za sebe, a ne za tudiće probitke.

Najbolji uspjeh te radnje vidi se danas u Banovini, gdje nijedna vlast ne može na štetu naroda da se proti njegovoj volji nad njim odriže.

Pripisivati te uspjehe čemu drugomu a ne radnji od najmanje pedeset godina znači što i misliti, kad bereš plod otčeva stabla da si onaj čas pripremio zemljište, zasadilo stablo, navrnuo ga i njegovo ga sam namjestio otca ili djedu tvoga. Znači nepravedno prisvajati tudi znoj i muku.

Radi ovoga prisvojenja nam dolazi na smješ, kad čitamo, kako se ozbiljno tvrdi, da su ljudi koji su tek počeli živjeti i raditi, proizveli preokret u našem narodu. Već sama ova tvrdnja, za svakoga koji radi, dostatna je, da se prosudi, kako ima ljudi preuzetni, koji ne vide ili ne će da vide, ili napokon i ne znaju, što je to narodni život i preokret u tom životu.

Preokret proizvadaju pokolenja, dugotrajni rad a ne jedna ili druga časovita kombinacija.

Radi ovih razloga ne možemo se nego čuditi glavnom glasilu hrvatske stranke prava „Hrvatskoj“ kad u svom broju 51 i 52 govoriti da je stranka prava napustila svoj program; da je A. Starčević zdvajao; da je u zadnje doba osvojen narod.

Ovo nam zvuči prilično čudnovato, jer mi mislimo da je program stranke jedan i te isti uvjet.

U istinu pojmom „okvira“ za mnoge je suvišan i valjda unesen radi žudjene sloge, ali opet za pravaša on ne može značiti nego hrvatski organizam uz ostale organizme monarhije. To je pojma mjerodavan za stranku prava a nikakav drugačiji. Pojam koji se rabio davnio god. 1894.

Što se tiče treće točke programa od god. 1894. to ona u originalu, u koliko smo obavešteni, glasi: „Poslove skupne cijeloj monarhiji i potičuće iz hrvatske pragmatičke sankcije, riešavat će kraljevinu Hrvatsku ravnopravno kraljevini Ugarskoj i ostalim zemljama Njegovu Veličanstvu“.

U ovoj točki ne kaže se nego ono što je stranka prava uvek zastupala t. j. da se strogo drži hrvatske pragmatičke sankcije, koja je bila od Hrvatske prihvaćena posve nezavisno od Ugarske. To i ništa drugo. Dakle nezavisno i istim pravom kao što Ugarska i ostale zemlje Veličanstva.

Ali iz smisla i slova gornjih rieči izvadjati, da se tu jasno prihvata dualističko načelo, da Hrvatska i Ugarska zajedno riešavaju skupne posle s Austrijom, ne može se nego ako se hoće u istinu preći Sack und Pack na nagodbenu stanovištu, na stanovištu unije. A to znači, bez zakita rečeno, zastupati politiku magjarske državne misli prema austrijskoj državnoj misli.

Da glasilo stranke prava nije za ovo, više smo nego sigurni, ta zašto bi onda bila naša stoljetna borba? Za što patnje mnogih pravaša kroz cijeli njihov život?

Ljudi su to iznad svake sumnje, pa o njihovom pravaštvu ne može biti dvojbe. I valjda su rieči „Hrvatske“ više izraz duševnog razpoloženja nego osvjeđenja.

Ono što je rečeno o Dr. A. Starčeviću, kao da bi on bio zdvajao, valjda je odraz časovitog razpoloženja člankopisca „Hrvatske“, jer vidjeli težak položaj, u kojemu se naš narod nalazi, pa drži da bi mu bilo lašnje i uklizmu „ukinuti nagodbe ili na bolje promjeniti“ nego se boriti proti samom dualizmu.

To bi se moglo zaključiti iz one tvrdnje člankopisca, da svaka adresa stranke odiše mržnjom na monarhiju, da je stranka vidila spas naroda jedino na ruševljinu monarhije i po tom da ona nije bila prikladna za vladu ni dobro vidjena na dvoru, a promjenom programa da je postala Hof i Regierungsfähig.

Nego u ovom čini nam se da se g. pisac varu. Stranka legitimirala je da je stranka prava ne može Kruni biti neprijateljska, jer Kruna ne može zahtijevati nego da se poštuju prava Krune kao što treba poštovati prava naroda i kraljevstva. Nadalje Kruna ne može ići za tim da narod narodu robuje, nego da narod bude svoj i samo svojem zakonu i Kruni pokoran.

To traži i stranka prava, pa ona je po svojoj naravi dakle prikladna za vladu i prijstupačnu priestolju.

Što je međutim stranka prava od svega toga prilično daleko ne zavisi od nje ili njezinog programa, nego od okolnosti što je Kruna zaokružena od samih Magjara i Niemaca.

Na ovu okolnost gosp. pisac „Hrvatske“ rek’ bi zaboravlja, pa misli da će Magari pustiti blizu Kruni njegovu stranku, ako prizna dualizam.

Ni pri tom zaboravlja da njegova stranka hoće da ruši nagodbe ili da ih popravi. A ni jedno ni drugo ne može se dogoditi nego na uštrb Magjara. Ovi dakle radi svoje koristi nastojat će da to Hrvatima zapriče svim mogućim sredstvima, koja su im na razpolaganje. I za to je imao A. Starčević pravo kad je uživo: „mi ne vidimo priliku i mogućnost bez izvanrednih okolnosti ote nagodbe ukinuti ili na bolje promjeniti“.

Ni te izvanredne okolnosti ne treba baš da su izvan monarhije.

One se pojavljuju u probudjenoj svest svih naroda Unгарije i Austrije. Svi narodi hoće da im se povrate njihova prava.

Te narode trebat će zadovoljiti, jer oni svoja prava pitaju sve to većom snagom.

Dakle treba li promjenjivati program s toga što i hrvatski narod pita svoja prava?

Mislimo da ne, nego da treba povećavati snagu naroda do tog stepena da u svojoj kući uzme mogućnost izdržati svaku navalu budžinskih vlastodržaca.

Sredstva da se to postigne mogu biti raznovrsta, može se do njih doći i u današnjem uređenju, pa kako je sredstva stranka prava uvek izabrala prema prilikom tako može i danas bez mjenja svoj program.

Evolucija ili razvoj u biranju sredstava stvar je naravna i dokaziva napredak. Razvoj koji znači pogoršanje programa nego nazad i treba ga se čuvati. A učvršćivati sustav koji tiši svim svojim teretom hrvatski narod, pa bilo to i nehotič, bilo to i radi vlade i vladine moći, pogreška je i greh, koji stranka prava ne smije počiniti.

Kotarske gospodar. zadruge i pokraj. poljodj. veće.

U zadnje doba počeli su opravdani prigovori o nedjeljalnosti našeg pokrajinskog poljodjelskog veće. Tim prigovorima mi smo ustupili mjesto više puta i u našem listu, jer sužvreni, da stvarna i objektivna kritika uvek dobro dolazi svakome, a osobito onima, koji ne poznaju povijest naše ekonomске zapuštenosti.

Rek’ je da prigovori nisu bili baceni na neplodno tlo, jer uvo u broju 5. od 1. t. m. „Gospodarstva“, koje se je promjenilo u „Gospodarski Vještnik“ ima uvidnik, pod naslovom: „Naš Gospodarsko Vjeće“. Sudeći po inicijalima, članak je potakao iz pera samoga tajnika i urednika lista g. Alfonsa Hribara.

Mi hoćemo da se s njim malo pozabavimo. Izpuštajući ostalo, danas čemo osvrnuti se samo na onu tačku, koja se odnosi na veće i njegov odnos prama kotarskim gospodarskim zadrugama i obratno.

Gospodin pisac članka veli: „Naše je zemaljsko gospodarsko veće ustrojeno na temelju zakona 2. svibnja 1886. Taj isti zakon sadržaje i ustavne gledi uzražanja kotarskih gospodarskih zadruga. Od postanka veće pa do danas nije uspijelo čvrstvu osnovu na temelju i pomoći koje moglo bi veće uspješno promicati posebne kulturne i materijalne probitke naših poljodjeljaka, što je zakonodavac stvarajući ovu instituciju u prvom redu imao pred očima“.

Za što se nije uspijelo uvrstiti osnovu za uspješno i trajno djelovanje veće i kotarskih gospodarskih zadruga, mi znamo, a kad znamo moramo reći istinu, a to je, što je veće bilo samo prsta područja vlade, u kojoj su uvek vodili glavni rieč ljudi, koji će biti dobri za drugu kakovu službu, ali nikada dobri gospodari; ljudi koji u gospodarstvu nisu bili upućeni i koji nisu imali srca za ovu zapuštenu zemlju.

Kao što je veće bilo ovako, ovako su van bile većinom i kotarske gospodarske zadruge, koje je dotični poglavdar držao uvid za konopac. Netom bi se makle da nešto uspješna učine, konopac nego bi pripravilan, zamka spremljena i uprava stvorljena. Dakle opet nije krivnja na ruda da osnov nije bio uspješan, već ukrivi i kružni ljudi, koji su taj osnov pustili da padne u ruke vladinih ljudi.

Godje ovog nije bilo, tamo pokrajinska poljodjelska veće izgledaju kao malii sabori. Eno nam za primjer Štajerska, Tirol, Česka, Gorica, Trst, nego i posestima Istra. Svakud je bolje, nego kad nas, svakud su veća prava gospodarska veće, i na čelu istih su ljudi, koji nisu tu radi časti, već iz ljubavi da narodu pomognu.

Ne čemo ovim, da nas itko krov shvatiti. Mi znamo da je predsjednik veće g. Borelli Čovjek zaustavljen i radišan, ali moramo priznati, da je s mnoge strane ozalošćen, te izgleda da je onaj žar, kojim je prigrlo čast predsjednika, u njemu smalakao, a za što? Razni su uzroci, koju danas ne iznosimo.

Gospodin pisac veli, da je zakon od 1886 manjkav i da ne pruža dovoljno uvjet za čvrstu organizaciju veće, a za tim nastavlja: Tako n. pr. kotarske gospodarske zadruge, koje bi imale biti temelj djelatnosti i razvoja veće jesu samostalna ticia, koja ne stoje u uskoj organičnoj svezu sa većem, pa usled toga ne može biti trajna načina i život. Premda se veće u svom poslovanju može da posluži odnosnim kot. gosp. zadrugama, to ipak ne odgovara potrebama jedne jedinstvene i organične uprave, jer zemaljsko

gospodarsko veće ne može uplivati na rad dočićnih zadruga onako, kako bi to bilo nužno za vođenje jedinstvene djelatnosti u pokrajini“.

Da su kotarske gospodarske zadruge u svom djelokrugu samostalna ticia to je donekle istina, ali da na njih ne može uplivati veće, to nije izpravno.

Kad bi kod nas pokrajinsko poljodjelsko veće imalo u svojim rukama cio rad na gospodarskom polju pokrajine, onako kao što je po drugim pokrajinama, tad je naravno da bi zadruge bili u uskoj svezu sa većem, dok danas ne može da biti, jer valja da stoe u svezi sa onom vlasti, koja vodi cilj gospodarski rad, a to je vlada.

Bilo je nade da će vlada u istinu prepustiti svoj rad veće, odnosno kotarskim gospodarskim zadrugama. Još g. 1901. pisao je Zotti: „Pre različiti su odnosi i uvjeti za poljodjelstvo u raznim našim kotarima, pa i predjelima u istima. Jedino kotarske gospodarske zadruge su u stanju da ih prouče, upoznaju i shodna im lička nadju Njihovo bi sudjelovanje imalo puno uspjeha i bilo bi od velike koristi, da se u pokrajini brže i temeljito ovrši spasonosno djelo poljodjelskog

Radnička zadruga u Šibeniku.

U četvrtak na večer bila je u prostorijama mjestnog Sokola skupština promicateljnog odbora za ustrojenje „Radničke zadruge u Šibeniku“. Već od davnina osjećala se kod nas potreba, da se osnuje takova zadruga, koja bi po uzoru modernih radničkih organizacija zgodnim sredstvima nastojala da poboljša moralno i materijalno stanje radničkog staleža. Radnici svaki za se nijesu kadri da postignu ono što može da postigne organizovana zadruga. Samo ova može da drži na dostačnoj visini ugled njihova staleža i da zagovara njihove zajedničke interese.

Da je takova zadruga u Šibeniku već postojala, ne bi danas naši radnici gledali, kako im budu poduzetnici otimaju najbolje radnje, dok oni sami danomice propaguju, premda se radna vreda u zadnje doba znatno množe. Da se tomu zlu doskoči, potrebita je uprav sada radnička zadruga. Kao zadruga predstavljaju radnici koaliranu silu, s kojom se mora bezuvjetno računati. Ta je misao vodila promicateljni odbor, kad je pokrenuo ovo radničko pitanje, da će misao uveriti i svakog radnika, da mu se samo u zadrizi pruži prilika da poboljša svoje ekonomijsko stanje. Zadruga će n. pr. poduzimati radnje, koje će se podijeti medju njezine članove — radnike raznovrsnih zanata, i tako će naši radnici i mali obrnici istodobno sudjelovati i kao poduzetnici. Olakšat će svojim članovima nabavu sirovina, prodaju njihovih proizvoda, nabavu jestivina i ostalih za život nužnih stvari uz jeftinu cenu. Postarat će se da se granicama društvenih sredstava priteže u pomoći radnicima, koji bi bez svoje krvnje ostali bez zarade. Isto tako u slučaju nemoci i nesposobnosti za rad. Radnicima će se držati shodna predavanja vrhu važnih radničkih pitanja i t. d. Za uživanja svih ovih prava i povlastica dužan je svaki redoviti član plaćati samo i krunu mjesечно. Potanjanje o svrši i djelovanju ove radničke zadruge, koja će se što skorije osnovati, može se čitati u „pravilniku“, koji je već potvrđen od Namjesništva i koji će se ovih dana raspravljati, netom bude tiskan.

Vrijeme i mjesto, u kojem će se odbravati utemeljiteljna skupština, bit će oglašeno u ovaj novini.

+

Simo Matavulj.

Baš kad nam je u sredu ulazio već govor list u stroj, saznašmo za pusti glas, da je istog popodneva u Beogradu nadeno i izpustio plemenito dušu dobrui ugledni naš gradjanin Simo Matavulj. Ta se je vist duboko dojmila, pa je kosnuli svakoga, koji je Simu iz bližega poznavao, a razužila je na osobit način

sve ljubitelje naše liepe knjige, jer je pok. Simo bio jedan od najvrstnijih srpskih pripovjedača.

Svake godine u potonje vrieme bio je običan dolaziti u svoje rodno mjesto, da se tu kod rodbine, svoje i brojnih prijatelja odmori i prodje. A ugodno bijače s njim občenje. Mio, prijazan, razgovorušan, pun čuvstva i zdrava sudjenja privlačio je svakoga k sebi. Milota bijače slušat ga, jer mu je rieč teka obilna, naravna, a puna sladosti i umnosti.

Hrvatska i srpska književnost gubi u njem marnog, plodnog i savjesnjeg radnika, a Šibenik opet jednog od svojih sinova, kojim se je pred svjetom i braćom dičio i ponosio.

A sad da po podatcima iz književne naše povijesti upoznamo naše čitaoca pobliže s vrlim pokojnikom.

Simu Matavulju bio je jedan od najvećih realističkih pripovjedača kod Srba. Obiljem svoga rada, raznolikošću predmeta, boja i krajeva, koje je on slikao u svojim tvoreninama, bio je jedan od najsvestranijih opažača. Prve mu pripovjedice odlikuju se mirnim, slikovitim, objektivnim opisivanjem. Sime je pratio osobno različne pojave narodnoga života u različnim krajevima, što se vidi već u njegovim pripovjedkama: „Iz Crne Gore i Primorja“ — Pripovjedkom: „Novo oružje“ od god. 1890. zalazi on u Hercegovinu, pa priča, kako je proučvata, to novo oružje, počela se u toj zemlji takmiti sa starim junaštvom.

U zbirci pripovjedača: „Iz primorskog života“, koju je izdala 1891., „Matica Hrvatska“ vodi Matavulj čitaoca po njegovoj koljevcu — Dalmaciju.

Kad piše o krajevima, gdje je živio svoje mlade dane, vidi se osobita vještina u opisujući i izicanju karakternih crta i pojava. Tad je najoriginalnije zanimljivo. Slike iz beogradskog života odaju, da je Sime poznavao vrlo dobro i velegradski život i da njegovu oku nisu umakle ni kopije tog života u srpskoj priespolnici, u kojoj ima u specifični i dosta občenitki, kozmopolitski oscibini.

Simina zbirka pripovjedača „Sa Jadrana“ sadrži krasniju sastavku. Najlepša je u njoj po svojoj kratkoci i jezgrovitoj pripovjedici „Kraljica“, kojoj je sujet uzet iz naroda u našem Šibenskom Doču.

U Matavulju se podudara realizam s romantičkom; on je u književnosti realista, vadi iz života i pod dojmovima talijanske, francuske i njemačke književnosti stvara svoja djela. Vrili hrvatski pjesnici i kritičar Jovan Hranilović ocjenjuju njegove pripovjedice, u „Javoru“ g. 1892. reče da mu je crta „Sve je u krvi“ nikla pod utplivom Ibsenove teorije o prelazu temeljnih naklonosti i poroka od oteca na sina, kako se to razpreda i u Ibsenovim „Sabatinama“. Za Matavulja može se reći, da uza svu produktivnost svoju znade nači obično zgodnih momenata, koji mu priču čine zanimljivom. Pod spomenutim izaslu su mu knjige: „Iz raznih krajeva“, pa zbirka priča i crta iz svjetske književnosti pod naslovom „Vilina knjiga“ i drama „Zavjet“ u četiri čina, koja ima nešto političke boje, a crta borbu u Dubrovniku god. 1897. Mnogo se je u svoje doba čitala njegova lepa pripovjed „Bakonja fra Brne“, a i danas se ta može ubrojiti među njegove najuspješnije radnje. Matavulj je pisao mnogo: „Otačina“, zagrebački „Vjenac“, „Nova Zeta“, „Kolo“, „Delo“, „Brankovo Kolo“ i „Letopis“. Jesu po-glaviti listovi, gdje se nalaze njegove radnje.

Pravedan ili krivac.

Slika iz sadašnjosti od A. V.

Radje pomiluj stotinu krivaca, prije nego se odličiš osuditi ma samo jednog pravednog.

„Hvala ti lepa što si došao“ reče Zorčiću, te ga ponudi da sjedne, i sam se posadi na stolac njemu sućelice.

„Sjedi mi i Živanoviću.“

Bio je podupruo pri sebi, dapaće izgleda je tako miran kao u vrieme kad bi sklapao ká-kove većne trogovačke posle u svojoj poslovničici.

„Biedni prijatelj, prvi progovori Živanović reci nam koja nesretna kob te snašla.“

„Sve ćeš čuti“, odgovori Radujević. „Sa-slušajte me prije, pa onda sudite što mi je rada“, te počne pripovjediti, okrenuv se prema Zorčiću.

„Sjećas li se onog Talijsan Vetturina, koji je nazad pol godine došao u moju kuću?“

„Sjećam se, ta vidiš sam ga često u tvojoj kući.“

„Došao je iz Milana, pa me je napastovao da snijeme sklopim trogovački posao. Bio mi je preporučen od jedne vrlo ugledne kćice s kojom sam kroz dugi niz godina stajao u trogovačkoj svezi, i sam neznam s kojeg razloga čutio sam nju odvratnost prama njemu. Bio sam više nego osvjeđeno da u njegovom ponašanju nema ni mrve iskrenosti.“

Eto, takav je radnik bio pok. Simo na njivi naše književnosti.

Rodjen god. 1851. od stare, čestite porodice u Šibeniku proveo je u njemu djetinstvo, a onda pošao da uči za učitelja na preparaciju u Arbanasima. Službovao je kao učitelj njekoliko vremena u Dalmaciji. Kao učitelj počeo se vredan, pun dara i zvanja za odgoj, te je bio pozvan od knjaza Crnogorskog na Cetinje, da bude odgojiteljem današnjeg crnogorskog priestolonaslednika, kojega je pratilo u Pariz na više nauke.

Malo затim pozvao ga u Beograd, da tu bude profesorom francuzkog i talijanskog jezika na gimnaziji.

U priznanje njegova rada i zauzimanja za sve što je bilo dobro i koristno po narod, bio je odlikovan sa raznih strana, a najzad imenovan i predsjednikom novinarskog udruženja i redovitim članom srpske akademije. Uobče bio je u kraljevini Srbiji vrlo ugledna, a i upravljačnicu.

Nad gubitkom tako odlična sina rodni Šibenik plače, plaču svi njegovi mnogobrojni prijatelji i znaci, plače neutjehna rodbina njegova. U znak tuge sva druživa, pa i naš „Sokol“ i naša „Hrvatska Čitaonica“ izvješće zastave na kopiju. Ta žalost, ta tuga je iskrena, jer je Simo Matavulj bio čovjek, poštenjak, radnik uzorni i umnik, kojemu će uspomena radi zasluga živjeti vječna u narodu.

Slava njemu, a rodbini njegovoj naše najdublje saučesće!

Kotarska gospodar, zadruga u Šibeniku i c. k. vlasta.

Primamo i pribrojujemo sledeće motiviranu odreku g. Josipa Bilića na časti predsjednika kotarske gospodarske zadruge u Šibeniku prigodom glavnog skupštine, održane dne 15. 12. 1907.

Častna gospodo!

Ja sam Vas zamolio da dodjete danas na sjednicu, da van u kratko predočim položaj ove „Gospodarske Zadruge“ i moje mnenje o istom.

Po Vašem povjerenu bio sam izabran predsjednikom, a po vladinim običanjima držao sam da cu učiniti što koristna ovome pučanstvu. Ustled tih običanja ja sam se primio časti, ali, kako čete viditi iz slijedećega, vlasta vođenja nije izpunila.

Zadruga, kao ustanova za podignute blagostanje imala je izvršiti sledeće: pobrinuti se za stratifikaciju loza, te graditi za to potrebito grijalište; zasaditi matičnjak za sve one američke loze, koje kod nas uspjevaju; imati razpolaganje koju hiljadu kruna za nabavu poljodjelskih potrebitina, te za nabavu dobre vrsti sumpura i galice na veliko i da uzmognemo prodavati članovima istu uz unjerenu cenu. Da je „Zadruga“ obavila spomenute potrebe, bila bi odgovarala svojoj zadaći, u obratom pak slučaju držim da nema smisla obstojati.

Sad da vidimo što je stvari.

Pruj njezinu taku, naime gradnju grijališta za loze, obavila je občina. Na taj način preostalo je zadružno samo uređenje matičnjaka za lozu i nabava gospodarskih potrebitina.

Njam šnjime upuštao su u nikakovo trgovacku svezu, ali ga nisam niti naprečać odbio, radi kuće koja ga je meni pismeno prepričala. Iz ljudnosti i prirođene gospodarstvenosti pozivao sam ga njekoliko puta k sebi. Došao je kašnje i nezovao češće. Opazio sam da su ti posjeti više namijenjeni mojoj ženi nego li meni. Moja se rado i prekrasno s njime zabavljala i i znao je zabavljati izvrstno, pa propotovao je skoro celi svijet, te je umio o svemu tako ugoden i zanimivo pripovjediti.

Posli nekog vremena opažao sam posvećujući promjenu kod moje žene, koja je izgubila svoje prvačinje veselje.

Rekoh joj to otvoreno jednom zgodom, pače joj spominutih da je tomu krv mladi Talijan. Plakala je, kako već žene umiju plakati kada se čute krivicem, čutila se mojom primjetbom gorko uvredjena.

Lahko me bilo uvjeriti, da sam joj nepraviju učinio.

Prama meni pokazivala je nepronjemenu ljubav, pa sam i sâm malo po malo počeo zaboravljati tu zgodu. I Vetturino dolazio je riedje. Mjeseca svibnja moja žena i kćer pre-

uređenje matičnjaka bilo je od bezuvjetne potrebe, jer su lože što ih vlasta dieli nevaljale. Nu za uređenje matičnjaka potrebita je i dovoljna svota novaca, te sam se nadao da će vlasta, e da izpuni svoja obećanja, priteći nam pomoći sa njekoliko hiljadu kruna, tako da sam sastavio molbu za Namjestništvo u Zadru, moleći podporu od 8000 kruna. Tu sam molbu osobno predao gosp. Namjestniku, koji je moju molbu popratio običnim običanjima, da će biti povoljno riješena. Ja sam mu med ostalim rekao, da podporu moram primiti prije konca Avgusta, jer da do tega roka moram sklopiti pogodbu za zemljiste matičnjaka sa vlastnikom istoga, naime sa g. Bionom, kako sam to bio javio u sjednici odborskoj kotarske gospodarske zadruge dne 10. o. prošle godine. Moram naglasiti da se je o tom zemljistu vrlo povoљno izradio g. Štrekelić c. k. vinogradski pristav. Ova moja molba ležala je u Beču puna dva mjeseca, kad najednom evo iz Beča dvorskog savjetnika Portela. Ovaj me pozvao k sebi da mi kaže, kako molbu ne može biti uvažena, jer da je svota od 8000 kruna prevelika i kako vlasta traži zemljiste za urediti matičnjak u Šibeniku.

Odgovorio sam mu, da po onim pustim vladinim običanjima ta svota nije baš tako velika, te kako ovakvi vladini čini ne odgovaraju običanjima i da se na ovakav način ne podupire poljodjelstvo.

Istina je, da će vlasta uređiti taj matičnjak, a to uz vrlo malen trošak, pak će se stati hvaliti da je time unapredila poljodjelstvo u ovome kotaru.

Ugovor koji je bio sklopljen med zadrugom i gosp. Bionom za zemljiste tog matičnjaka preuzeo sam na se, plativi gosp. Bionu više nego li je utačančeno bilo, te time rješio zadružnu dužnost obvezu.

Još bi preostala treća tačka, naime nabava gospodarskih potrebitina i to sa onih 3000 K. što ih zadružna imala na raspolaženje, ali kako nju je poznato, za to hoće da se brine „Poljodjelska Banka“.

Kako se iz navedenog razabire „Gospodarskoj Zadruži“ bilo je nemoguće ostarvit svrhу, za koju je bila ustanovljena, pa nema razloga da obstoje, te dosljedno tome ja polažem podijeljenju mi čast, te zahvaljuvam na izkazanom mi povjerenju“.

Šibenik, dne 5. III. 1908.

Josip Bilić.

Naši dopisi.

Split.

Pokladna sezona dovršila je lijepo, mirno. U našem „Sokolu“ imali smo ples svake nedjelje po podne, isto tako u „Zvonimiru“ na večer. Ples vatrogasaca nije se gradjanstvo odzavalo kako je moral, ako se uzme u obzir da naši vredni vatrogasci za gradjanstvo i život izlažu.

Ni ples „Štonica malog puka“ nije brojno uspio, a krvinja je na odboru, jer nije postupao kako je morao. Vlastnici loža u kazalištu nisu bili pozvani, pa ni obič. upraviteljstvo, koje je kazalište ustupilo!

Na 22. veljače „Sokolski ples“ uspio je baš veličanstveno, taman kao i vaš sokolski ples u Šibeniku. Sve što hrvatski diše bilo je te večeri u kazalištu. Na 29. veljače bilo je ugarski ples svih hrvatskih državštava sa lutrijom u korist „Hrvatskog Doma“. Bilo je da-

seliše se u Jurjevo a tog Vetturina nisam više vido, dok prije tri sedmice jo prilici nije došao k meni da se sa mnom oprosti. Reče mi da putuje u San Francisc, gdje hoće da se jednim vojnim zemljom osnuje trgovinu, pa čin se bude tamo uređio, da će mi javiti.

Čuo sam dapaće da je istoga dana odputovao. Moj ženi o tome nespomenut ni reći, dapaće izbjegavao sam spomenuti njevo ime u njezinoj prisutnosti.

U najboljem razpoloženju dovezoh se sinoć ovamo na svečanost. Bilo je upravo 9 sati kad sam prispio pred ulazna vrata. Pođojh stepenicama do moje sobe, u koju sam htio skloniti njike spise što sam u sobom iz trgovackog doma nosio. Kad zakrenuh uglov hodnika opazio sam izpred sebe njeku crnu priliku. Bila je to prilika njeki žene. Mora da me je opazila jer je brzo izčezla na stražnjim stubama što vode straga na dvor.

— Tko je to mogao biti? pomislih sam sobom. Moja žena to za stalno nije, ili se je navlaš preočjela. Znao sam da je ovu svečanost odabrala svjetlo odjelo. Ma da je to baš i ona, zašto da predamnom bježi? Mora sam sve saznati, te pojhrih pravcem, kuda je ta crna prilika izčezla. Soba moje žene bila je otvorena, u njoj nije bilo nikoga. Isto tako i na hodniku bilo je sve pusto. Spuštao sam se stražnjim stubama u dvor.

Uredjenje matičnjaka bilo je od bezuvjetne potrebe, jer su lože što ih vlasta dieli nevaljale. Nu za uređenje matičnjaka potrebita je i dovoljna svota novaca, te sam se nadao da će vlasta, e da izpuni svoja obećanja, priteći nam pomoći sa njekoliko hiljadu kruna, tako da sam sastavio molbu za Namjestništvo u Zadru, moleći podporu od 8000 kruna. Tu sam molbu osobno predao gosp. Namjestniku, koji je moju molbu popratio običnim običanjima, da će biti povoljno riješena. Ja sam mu med ostalim rekao, da podporu moram primiti prije konca Avgusta, jer da do tega roka moram sklopiti pogodbu za zemljiste matičnjaka sa vlastnikom istoga, naime sa g. Bionom, kako sam to bio javio u sjednici odborskoj kotarske gospodarske zadruge dne 10. o. prošle godine. Moram naglasiti da se je o tom zemljistu vrlo povoљno izradio g. Štrekelić c. k. vinogradski pristav. Ova moja molba ležala je u Beču puna dva mjeseca, kad najednom evo iz Beča dvorskog savjetnika Portela. Ovaj me pozvao k sebi da mi kaže, kako molbu ne može biti uvažena, jer da je svota od 8000 kruna prevelika i kako vlasta traži zemljiste za urediti matičnjak u Šibeniku.

Na 28. veljače u večer, kako sam van i brojao, bila je po gradu velika bakljada sa glazbom u znak odusevljene manifestacije radi pobjede hrvatske misli na izborima u Baranji, a poraza magistarstva i magjorantstva. Bilo je odlučeno oko 3 sata, da glazba olobadje grad. Mislio se, da barem u tom svezanom momentu ne će bit stražnjarstvo, da će se svih način složni za manifestaciju proti magjarskoj tiraniji u Hrvatskoj, i da će se svih pridružiti bakići. Ali iznenada moglo se čitati na uglovima plakate, koji su demokratima zabranjivali svako pridruženje povorci, jer da će oni sutradan prediti posebnu manifestaciju! — Dokle sve dovdio osobno stražnjarstvo!

Izbila je na 29. bila je njihova povorka, ali se onakova kakova su bili zamisli. Stari „tolomaši“ ostalošće kod kuće, bilo je dosta mladih težaka, ali je pretežni broj bio od samih socijalista, koji su kroz cijelu povorku bučili. Najmanje se klicalo: pobedi hrvatske svetosti i ljudima, koji su toj pobedi požrtvovani. Uz ovu povorku, ali je učinjeno moglo se čitati na uglovima plakate, „smrt neprijateljima malog puka“ i slično. Zar ne dostojanstveno!

Na 2. tek. mj. bila je pak treća povorka samih socijalista, pa je učinjeno učinjeno. Klicali su: Živila sloboda! Živilo zastupnik socijalistički Korač i t. d.

Ovom je slika odnoša i prilika pojavne demokratske stranke stvorene od Smoljake, onog Smoljaka, koji je tamo vođen sa preklinjaju, da je spravan i život Žrtvovati za narodnu slobodu i jedinstvo Hrvatske. Sad eto on uživa u razcjepljivanju naroda, u oslabljavanju njegova otpora proti onima, koji mu prieče razvrat, slobodu i ujedinjenje. Žalostno!

Stanković.

Demokratsko glasilo „Pučka sloboda“, koj je jedina svrha da napada na sveštenstvo, jer znade da u njemu narod ima svoga iskrenoga prijatelja, a za hrvatstvo pravog pobornika, u svakom broju, izbacuje svega i svačesa, smatrajući ih protivnicima napredne i slobode. Glasilo smutljivaca, koje se na rječima razmeću svojim velikim patriotizmom, ū br, 6. imenakav skroz lažni dopis iz Putčića, u kojem nabrja prihod, što ovdješnji občeljubjeni župnik prima u ime redovine. Ne čemo na dugo razvlačiti, jer i vracbima je poznato kavku tendenciju ima takvo nizko pisanje.

Zaisto bilo bi suvišno osvrnut se na takav dopis, koji je skovan tko zna gdje, jer u Putčiću niti znaju, da obstoje spomenuto glasilo u Splitu; nego da se šira publike sve to više uvjeri, koliko je to on glasilo do istine, navesti, da osim žita što župnik prima na svaku kućno čeljade, počasni od 8 godina (a ne od 6) puka je i izmisljena laž. Što iznaša o maslu, janjičim, drvim i t. d., te ako bude sve onako, kako stoji u dotičnom dopisu, spravni smo u svaku dobu dostaviti 100 K za bud koju dobrovorno narodnu svrhu. —

Seljani.

Ovdje nadjoh slugu te sam ga zapitao da li je tko ovuda prošao? Njeka žena prošla je ovuda u vrt, odgovori mi sluga.

— Dali ste mogli prepoznati, tko je bio, upitah. Nije ju prepoznao, jer se nije niti obzirao na nju, ta ima većeras toliko gosti u kući, reče mi sluga.

Ostavio sam slugu i pošao dalje u perivoj. Prošao sam dvoredom nu ne susretoh nikoga. Bilo je duđe već malo mračno pod sunčem krošnjati jablana. Napustio sam daljnje izražavanje pa se i povratih u dvor. Upudio sam se u svoju sobu, gdje nadjoh sve u podrumu redu. Spremio prije donešene spise u pisači stol, povratio sam se u dvoranu medju goste. Odmah sam opazio da moje žene neima u dvorani. Živanović mi reče da je čas prije izšala. Spopade me neki čudni nemir. Morao sam pod svaku cijenu saznati gdje je sada i zašto je neima u dvorani.

Ostaviv dvoranu, potražio sam ju najprije u njezinoj sobi, nu našao sam ju praznu, kako ju čas prvo ostavih. Ni u Leposavinoj sobi ju nisam našao. Pretražio sam svu kuću uzaludno. Nitko od služinčadi nije bio u stanju da mi reče gdje je, jer je svaki moj upit dobli odgovor da će biti u dvorani. Tako me obznanje i u družinskoj sobi, jednom rieču, svugdje gdje za nju upitah.

(Nastaviti će se).

Drniš.

(Drniška okolica). Od kada postoji rječica Čikola postoji i na njoj gaz, zvan „Gulinuša“. Seljani okolnih sela, kao ciela župa Miljevačka sa šest svojih sela su 2500 duša i maldane ciela občina Prominska sa šest hiljada duša, jedino tim gazom mogu preći za Šibenik i u druga onostrana sela. Svi ti blednici morali su često i uvek odakd su ovamo naseljeni, a sada i još češće i višim brojem, odakd je u Šibeniku ustanovljeno okružno sudište, moraju tim gazom gazići, jer mosta tamo nigda ter nigda, veliko čudo domaćega i inostranoga sveta!

A kakav je taj gáz? Valja ti, sretni putnici, kad dođeš gazu, stati pa se prekržiti i tri puta i prepričuti se Bogu i njegovim svetcima, te omjeriti dobro, e da te bujica manite i mutite. Ćikute ne zanese u svoj vir, te tebe i živinice tvoje, natovareno sa živežom za tvou sirotčad, ne poduši, jer moraš i po viš pasa u vodu gaziti i to većim dijelom godine i po groznom ledu i ljuhoti zimi, a tako ti biva i na odlazku i povratku.

A šta biva s putnikom tada, kad za zimskih i jesenskih kišnih vremena grozna Čikola još groznijom postane te ne smije ni gledati na nju, a kamo li zagađiti u nju? Valja mi izdugnuti četiri-pet dana, a kadkad i više, ako se želi živ kući povratiti, te trudan, mokar i bos, gladan i žalostan, zaokolišti preko Drniša i povratiti se trošnji potrebući, gdje su ga u strahu za njegova život vjerna žena i ljubljena dječjekavali, pribavljajući se, da ga voda nije od njih za u vike odjelila! Tako je to kod nas! Ej, ti stari patnici, dobrjani seljaci, samo trpi i pati, dok se visoka gospoda od vlade na što nakane i tebe i patnje se vjore sjeti, te skrpaju komad mostića, da jadan glave ne gubiš i bolest ne dobivaš, kupajući se na ledenoj i groznoj zimi u zamuljenoj Ćikoli, kad vršiš svoje dužnosti, odazivajući se kraljskom zakonom koji te preda se zove, osim sijsaset drugih životnih tvojih potreba koje te vežu sa bielim Šibenikom i sa onostranim selima.

Ovi živi činjenici, ovu dugotrajnu borbu siromašnoga naroda sa manjom Ćikolom upravljamo ponovno i na dušu stavljamu našim rodoljubnim občinama Drniš i Promine i našem zemaljskom odboru u Zadru, ne bi li se jednom ganuli na ove dugotraje seljanske patnje, barem ovom lepotom prigodom jubilarnoga goda Njegova Veličanstva našeg kralja, kada on i sam želi, da se ovaj njegov nastajši god proslavi jedino humanitarnim ustanovam i gradnjama — te se medju se dogovorili, pak nam, komad mostića — makar drvena — izhodili na gazu „Gulinuša“ na rječici Ćikoli, e da dalje budeši prolaznicu ne stradaju životom i imetkom svojim, kako se to je, na žalost, dogadjalo i a danas se dogadja! Ta, već bi i vrije bilo, da ti jadi prestanu!

Seljani.

Viesti.

Na znanje vinogradarima. Upozorujemo vinogradare občine Šibenske da će se dne 30. ožujka o. g. početi sa grijanjem (stratificiranjem) loza u občinskom grijalištu. Prijave za primanje loza u grijalištu imaju se prikazati od 16. Ožujka napred sve do 21. ožujka u občinskom uredu, gdje mogu oni, koji žele svoje loze stratificirati, dobiti istodobno i potrebni broj škrinja, te potrebnu mahovinu i uglen. Stranke moraju da do dneva 30. ožujka donesu škrinje sa navrnutim lozama u občinskom grijalištu kod klaonice. Preko toga roka donešene loze neće se niti mogu primati više. Škrinje se moraju poslje nego li su loze pre sadjene u razsadnikov povratiti občinskoj upravi. Svaki koji primi škrinju, položi će za nju 4 krune jamčevine, koje će se pri povratku škrinje stranci povratiti. Za svaku škrinju u koju stane 600—700 navrnutih loza, treba 7 kg mahovine i 4 kg uglena, koje stvarni stranke će primiti u občinskom uredu uz cenu, za koju je ove stvari občinska nabavila. Za mahovinu i uglen neka svak doneše sobom potrebitu vreću.

Polođjelska Zajmovna Blagajna u Šibeniku prenijela je jučer svoj ured na prvi pod kuću Prebana u glavnoj ulici sučelice dučanu g. I. Grimanija. Toliko na znanje njezinim članovima i drugim zanimanicima. Uređeno poslovanje: u jutro od 10-12, popodne od 4-5.

Opera. U mjestnom kazalištu u četvrtak počinjeli proljetna sezona s Donizetti-jevom operom „La Favorita“. Osim te davati će se još Rossinijev, „Seviljski brijač“ i Verdijev, „Ernani.“ Hoće li prednječe biti sretne ruke ne znamo, jer se još uviek drži njejakto tajanstveno pred občinstvom glede pjevačkih sila i zborova. Samo da ne bude kakovog krprija.

Šime Mileta pok. Krste. Jutros nakon kratke teže bolesti umrao je ovaj radišni težak u 66. godini. Osjećao je živo za hrvatsvo. — Pokoj mu vječni, a obitelji naše iskrene saučešće.

Zubar Dr. Kalinovskij doći će, kakojav, u Šibenik dne 9. ov. mj. u pondjeljak, a utorko počet će već ordinirati u kući br. 51 ulice Sv. Ivana u jutro od 9 do podne, a po podne od 3 — 6 sati.

Oni, koji misle grijati loze u obč. grijuštu mogu pripraviti svoje navrtke od 23 do 30. ovog mjeseca.

Ratno brodovje. Od njekoliko dana nalazi se u našoj luci odio torpilarika, jedna oklopniča i ratni brod „Pelikan“. Torpilarika izvadaju izvan luke vježbe u pucanju u niksan na moru.

Nek se uvazi: Pomenjeno slagara Čanak „Kotarske gospodar, zadruge i pokraj, poljodjive“ prekinut je, gdje nije išlo, te za to možeći cijenj. Štaće, da izvine tu nehotičnu pogrešku, donosimo evo ovđje nastavak: prepredra. Dakle nek prije pokrajinskog poljodjive započne svoju djelatnost, pak nek bude tad čvrsto uvjeren, da će se u svakom kotaru nači požrtvovni rodoljub, koji će se okupiti oko kotarskih gospodarskih zadruga, te ko neodvisna tiela snažno poduprijeti rad vježba. Dok nasuprot samo vjeće bude mrtvo, ko što je danas, te vas svoj rad ograničeno na izdavanje svog organa, stalno je da svoj upliv ne može proširiti na nikoga, a najmanje na kotarske gospodarske zadruge, koje traže pomoći vježbi.

I mi na žalost opazimo, ko što dobro opaža i gosp. pisac, da se naše gospodarsko vjeće prama vladinu radu nalazi u podpunom pasivitetu, dočim bi moralno okupiti oko sebe sve ikskusnije i naprednije gospodare. A za što se to ne učini? Jesu li tome krivi gospodari ili netko drugi?

Nije izpravna misao pisca: „činovnik, a to je prirodna pojava, ma koliko god bio marljiv i sposoban, ipak preće zuri u svoj zeleni pisaci stol te riedko da kadišk uznogne dići oči do prozora“. Mi mislimo da viće nema baš toliko posla, ako nije za zaokupljeno prevađanjem spisa za namještajšivo, i ne vjerujemo da činovnik ili tajnik vjeće u ovoliko vremena što viće postoji nije imao vremena da se zateleti po kotarima, da razvidi i propita se za rad obstojećih zadruga, manjkavosti da popuni, a gdje zadruga nema da ih osnuje.

Zaludu nam je govoriti o potrebi jedne homogene i jedinstvene organizacije, ako se za istu ništa stvarna ne počne raditi i to sa strane vježbi.

Osnova na kojoj danas viće počiva, zdravlja je i ne treba da ono ostavi svoju bazu, tad bi valjalo na istu svesti i sasmosti o slonu se na onu zakona 27. 4. 1902 (D. Z. L. B. 91) jer ovo je osnov za ustrojenje drugih zadruga, a u prvom redu kotarskih družina poljodjelaca, koje nemaju ništa zajedničkoga sa današnjim kotarskim gospodarskim zadrugama.

Kad bi se pakto htjelo viće staviti na ovu bazu, tad bi valjalo na istu svesti i sasmosti o slonu se na onu zakona 27. 4. 1902 (D. Z. L. B. 91) jer ovo je osnov za ustrojenje drugih zadruga, a u prvom redu kotarskih družina poljodjelaca, koje nemaju ništa zajedničkoga sa današnjim kotarskim gospodarskim zadrugama.

Neka dakle viće i na današnjoj bazi započne svoj rad, a gosp. pisac nek bude uvjeren, da će nastojanje njegovo poduprijeti svu našu ikskusniju i napredniju gospodare, kao i svaki rodoljub, jer im na srdu leži prosvjetni i materijalni napredak našega puka. Promjene mogu se izvesti u svak doba, a još lakše onda, kad je rad na zdravju temelju započet.

Iz Šepurine primamo: Ante Antić Poluš

samo čuda stvara, bez poleta duše, bez umnoga dara, sa tri krune troška, četr' est filira

„Priobčeno“ na lističu figurira; alaj će se bavit, što ga operuša! — — poštenjaku — zraje — poštenja je duša, ne treba imena, ime mu se kaže, jer što piše, ne potvara, niti laže.

Osude su facta — poreći se ne dā, tužba

samo vapi i u nebo gleda, ne bi l' Bogo —

kō pravedni sudac — da, da bi zlobu, poštenjak nadvladao.

Markovski

U svrhe obrtničke bio je u Zadru prof. Apich, dodijeljen odjeku ministarstva trgovine za unapređenje obrta. Prosledio je za Split, gdje će se baviti o osnovi za uporabu električne sile u korist obrta. Svatiti će se po svoj prilici u Pučišće i Korčulu, gdje se kamearnarstvo ljepe razvija, za što će se preko Bosne povratiti u Beč, hoće li bar zaviriti u Šibenik!

Saviz istarskog sabora. Po viestima iz Beča sabor imao bi se savzati iduće nedjelje. Zasjedanje da će biti kratko, a u njemu da će se razpravljati o sporazumu gledi

te izvještajima. Iz „Hrvat. Sokola“ u Tiesnome pišu nam: U zadnju nedjelju poklada imali smo u dvorani sokolskoj večeru, koja je krasno izpla. Dvorana je bila divno urešena, kao još nikada. Kroz vreme večere udarao je mjestni tamburaški zbor, a poslije su zaredale nadzvorne; prvu je izgovorio starješina Orada, izlječuć obiširno slavnu pobjedu u Hrvatskoj uz burno klicanje „Živjeli“ itd., a i ostale su se odnosile na milu nam braću Hrvate preko Velibita. Neopisivo veselje teklo je kroz sve to vrijeme u bratskoj slozi i ljubavi, te braća sokolovi digoše u triumfu starješinu i nosište ga uburno klicanje i manjane sa zastavom. Izmjenično digoše i ostale članove sadašnje uprave. Vrijeće je letom prolejetio, da nam je tu i jutro ovisanulo, te uz srdaćne pozdrave otidjimo sa počinak. Istu večer sakupismo svetu, koja bijaše određena kao osnov glavnice u svrhu nabave sokolskog barjaka. Naručena su nova odjela. Vježbe su redovito započele, te ako ovako utrzajemo u slozi, ljubavi i radu nadamo se sretnom uspjehu. Ako smo u početku bili zaostali, sad smo odvažno koraknuli napred, a nadamo se i još bolje jer nova uprava se žrtvuje.

Marco Vušković u Zagrebu. Na 3. o. m. stigao je iz Würzburga u Zagreb Marco Vušković da sudjeluje svečanim predstavom (Theatre parée) dne 5. 6. ožujka. Pjevati će Amonass. O mladom ovom umjetniku, učeniku profesora Gänßbacher na bečkom konzervatoriju, čitaju se uvek najpovoljnije kritike. Svagda se naglašuje izvršna njegova škola i krasan glas. Prigodom jedne tounje s poznatim impresarjem Max Burgom u najznačajnijim njemačkim gradovima osobito se izdiže Vušković kao jedan od najboljih interpreti „Wotana“ u Wagnerovoj „Walküre“.

„Predstavnik Wotana“ g. Vušković izvrstno je kao baritonista. Njegova visoka, snažna pojava reprezentativna je zgodno boga gromovnika, čiju je dvočlana narav vrlo uspješno, izvrstno prikazivao. Uz samog izgovora i veliki glasovni materijal uspijeli su mu osobito česti recitativi neочекivano dobro i bez ikakvog malaksanja. „Schlesische Zeitung“ sudi ovako: „Još znatniji bio je Dalmatinac Vušković, kada je Wotan. Pjevao je i igrao sjajno u smislu majstora (Wagnera) dobrim shvaćanjem materije i plemenitom tonu“. U glazbenoj drami „Tiefland“ od d' Alberta pjevao je Sebastiana, „Würzburger General-Anzeiger“ piše o toj partiji slijedeće: Najzaokruženju izvedbu donio nam je ove večeri Marco Vušković, koji je brutalnu narav Sebastiana potrebnom jasnosćom iztaknuo, a da nije prekoracio granice, čega se držati baš nije uvek lakho“. O istoj ulozi piše „Volksblatt“: „G. Vušković pristao je izvrstno u ulogu čovjekog gospodara Sebastiana, te ju je izveo sjajnim glasom i neodoljivim igrom. O Nehusku (Africkanku) čitamo: „Od svih solista sinočnje predstave mora se prije svega Marco Vušković naglasiti, za čiju kadašk prebijnu umjetničku narav partija Nehuska vrlo dobro leži. Bila je u svakom pogledu uspješna izvedba, koja nam je dozvolila, da uživamo u krasnom materijalu, kojim pjevač razpolaze, i koja je u podpunoj mjeri zasluzila odobravanje, kojim ju je občinjeno nagradilo. Ovač čas doznačujemo da je Marco Vušković u Zagrebu postigao pravim triumf i veliko oduševljenje u ulozi Amonassa u Verdievoj operi „Aida“, davanoj za Strossmayerov spomenik. Svojin je glasom sve uzhitio. Poslije predstave pred kazalištem oduševljeno je občinstvo razprežlo konje i umjetnika devezelo do hotela. Od srca čestitamo!“

Sanatorij u Zagrebu d. d. Pod ovim imenom konstituirao se je dne 29. veljače o. g. u dvorani zagrebačkog „Trgovačkog Doma“ dioničko društvo sa zadaćom da u Zagrebu ustanovi sanatorij. Ovo će poduzeće udovoljiti jednoj od najprečijih zdravstvenih i kulturnih potreba cijele domovine, osobito za imunčnije slojeve pučanstva, koji su sada, ako nemogu kod težkih bolesti odlučiti da se smjeste u kojoh je naših javnih bolnica, prisiljeni da podiju u inozemstvo. Glavnoj skupštini predsjedao je grof Miroslav Kulmer. Sanatorij je zasnovan predhodno sa 20 soba, te je namijenjen svake vrsti bolestnicima izuzev zarazne bolesti i umobolne. Imat će značaj elegantnog penzionata, sve će sobe i ne prostorije biti aseptički uređene. Dvije dvorane za operacije sa potrebnim nuzgrednim prostorijama stojati će u svak doba dana i noći pripravne na uporabu, uz to će razna fizikalna i ina lječilišta pomagala prama današnjim zahtjevima znanosti statjati na razpoložbu. Bolesnicima će pristojati slobodan izbor liečnika. Za ravnatelja zavodskoga opredjeljen je g. dr. Roko Jokić kr. kot. i kupališni liečnik u Cirkvenici, poznat i u Zagrebu kao vrstna liečnička sila, i koji je oko osnutka sanatorija stekao puno zasluga.

Dalmatinska izložba u Münchenu. Ova mjesec uredit će se u Münchenu dalmatinska izložba, kojom će se predviđati kućna industrija i obrt Dalmacije.

Hrvati u južnoj Americi. U gradu Rosario de Santa Fee u republici Argentini ustrojilo se je udruženje naših zemljaka pod imenom: „Društvo izseljenih Jugoslavena za maternu rječ“. Društvo čini izdavač jedan hrvatski list, te se odnosne predradnje sada dovršavaju. Na čelu togak potrebito stoji rodoljubna braća Martinolić iz Dalmacije. S veseljem pozdraviti ćemo jedan dobre uređeni hrvatski list, koji će nas izvještavati o odnosaima Hrvata u južnoj Americi.

Slavensko-romanski block u carevinском viecu. Od početka proračunskih razprava u odboru car. vieča, nastoji se složiti sve njemačke članove carevinskog vieča na sporazuman rad u narodnom pitanju, te u pitanju škole i pravosudja. Kako se sa češke strane izjavljuje, već su pregovori prilično napredovali. Savezu njemačkih liberalnih stranaka sa kršćanskim socijalima misli se usput staviti slavensko-romanski block, kome bi su pridružili i njemački socijal-demokrati, te bi taj block u proračunskom odboru od 52 glasa imao 28. Svrha“ bi ovog saveza bila, da se slavenski i romanski narodi osjeguraju za svoje interese kod glasovanja o narodnim težnjama u parlamentu.

Stössel pomilovan. Ruski Car je pomilovao Stössela na 1 godinu laganog zatvora u tvrdjavi i dozvolio mu da pridrži odlikovanja i mirovinu.

Do časa kad nam je list morao u stroj, nismo primili nikakve brzjavke.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga

URARIJA I ZLATARIJA EUGENA PETTOELLA
U ŠIBENIKU
(Glavna ulica br. 128)
Bogato oblikovljene
preporučuju se P. N. Občinu.
Cene umjerene.

Xrvati i Xrvatice!
kupujte marke
Družbe
Sv.
Cirila i Metoda
za Jstru

IVAN RUDE
Šibenik — Glavna ulica
preporuča P. n. občinstvu svoj
veliki izbor ilustriranih raz-
glednica i svoju bogatu ob-
skrbljenu papirnicu sa svim pi-
šarničkim predmetima.
Prodavaju se školske knjige i
raznovrste kaledari.
Veliko skladiste igračaka, galan-
terijske sitinčarije, predmeta iz
terakote. Najlepši izbor parfu-
merija itd. Cene umjerene.
Naručbe se opremaju svom po-
spješnošću.

